

PARAPERSPEKTIVER

**Produceret af Hotel Pro Forma
for Statens Filmcentral**

PARAPERSPEKTIVER

Danmark, 1990, video, 22 min.

Idé og instruktion: Kirsten Tomas Dehlholm og Tomas Lahoda

Musik: David Dramm og Ann La Berge

Medvirkende: Louise Schytte

Marie Huda Fogtdal

Daniel Okine

Knud Erhard Schirmer og

Sigurd Holm

Scenemester, regi: Peter Thomsen

Kamera: Bent Leth

Redigering: Henrik Rasmussen

Teknik: VTV

Udarbejdet og produceret af HOTEL PRO FORMA 1990
for Statens Filmcentral.

Videonr. VVS-139

Decimalnr. sp

Udgivet af SFC, 1990.

Sats: Andreas Steinmann.

Layout: John Ovesen.

Tryk: Haugaard Grafisk.

Statens Filmcentral

Vestergade 27

1456 København K

Tlf.: 33 13 26 86

Statens Filmcentral

Lundingsgade 33

8000 Århus C

Tlf.: 86 13 28 00

EN VIRKELIG ILLUSION

„Den struktur, der er i en forestilling (...), hvor alting ses oppefra, har noget næsten immaterielt over sig. Sådan at materialerne næsten er opbævet. Men det er for at skabe en anden form for billeder, en slags metafysiske billeder.

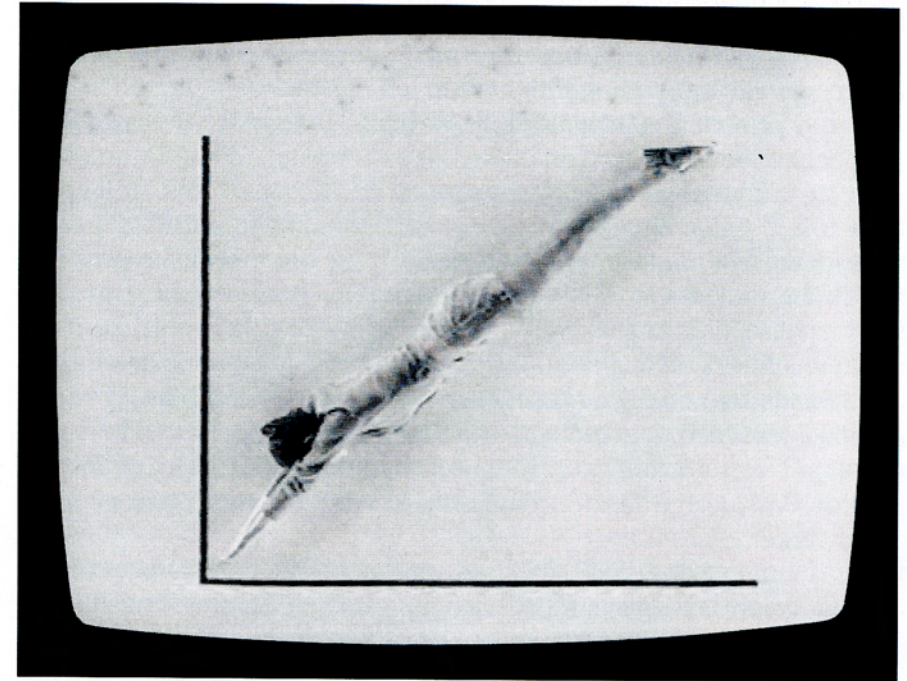
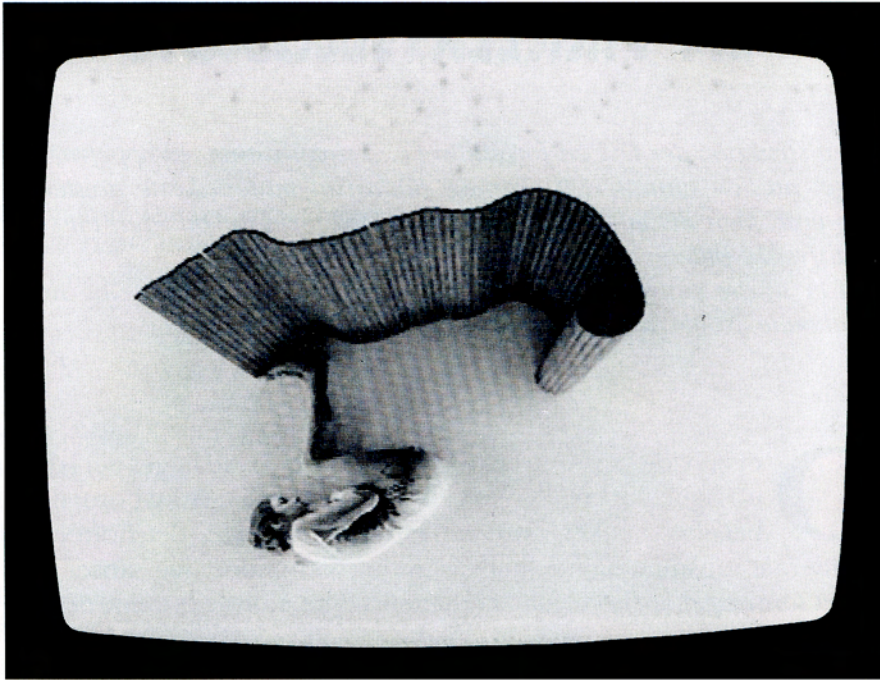
Det er andre sanser, man så pirrer... det er både sanserne og noget tænkende. Noget perceptionsmæssigt. Fordi det er illusion.“

K.T.D.

Det er både sanserne og noget tænkende. Hvad ligger der i dette udsagn? Det betyder, at vi ikke bare sanser, ser og hører og så bagefter tænker over det sansede, det sete, det hørte. Det betyder, at sansning og tænkning er intimt forbundne. Jeg sanser altid noget *som* noget, jeg hører altid noget *som* noget. Kunstens emne er dette lille *som*.

I hverdagen tænker vi aldrig over dette mærkelige *som*, da synes vi blot at vi sanser, ser og hører tingene, som de er. Men i kunsten, der jo har med overraskelse, med det uvante og anderledes at gøre, er det lige præcis dette *som*, der træder frem. Vi leder efter det, når vi lytter til noget nyt; vi siger, når vi står foran et abstrakt maleri: Jeg ser billedet som en slags portræt af to personer. At en anden kan stå ved siden af og sige: Jeg ser det nu som et helt abstrakt billede, betyder ikke, at han eller hun har en renere sansning, for også 'abstrakt' er jo en kategori, der hører tænkning til. Abstrakt er det modsatte af figurativt.

Hvad er illusion? At lave illusionskunst er at få os til at tro på noget, der i virkeligheden er noget andet. Der findes to slags illusioner. Vi kan sige: han *lever* i en illusion. Dermed mener vi, at hans forestillinger ikke svarer til virkeligheden - men det er ikke sikkert, han nogensinde selv finder ud af det. Her er illusion noget man kan være i måske uden at bekymre sig om virkelighed. Den anden slags illusion, som megen kunst bruger, er den illusion, hvor virkeligheden bliver ligeså vigtig, nemlig som modbillede til illusion.

Hotel Pro Forma's video **Paraperspektiver** har med den sidste slags illusion at gøre. Når vi synes, den er fantastisk, når vi synes den er underholdende, når vi kan le ad den, ja, så skyldes det netop, at vi er vidne til noget, som vi ved ikke burde kunne lade sig gøre. Dehlholm og Lahoda er således ikke ude på at binde os en historie på ærmet, en illusion i form af en slags skabt virkelighed, vi kan træde ind i ligesom når man lever sig ind i en roman. Tværtimod koncentrerer de sig om et lille bitte udvalg af til gengæld meget elementære oplevelsesformer og fænomener - perspektiv, tyngdekraft, dimension, bevægelse, rum. Det er dem, de spiller med. Det er bedrag, det er snyd; eller rettere - for det er faktisk det, der er det sjove - vi bedrager os selv. Vore øjne bedrager os, vi ser noget, der ser ud som... Men vi ved godt, at det er synsbedrag.

Dehlholm og Lahoda gør nemlig ikke noget forsøg på grundlæggende at skjule sit optiske arrangement. Kameraet er ophængt i loftet, hvad der ligner en bagvæg, for de agerende personer er således gulvet, hvilket igen betyder, at alt det, der ligner et naturstridigt brud på for eksempel

tyngdekraften, ikke er det. Det er blot danserne, der med suveræn professionalisme evner at kontrollere hver en bevægelse i kroppen, *som om* de stod i stedet for at ligge. Den viden skal vi have, for det er først i spillet med den viden, illusionen får kunstnerisk kvalitet.

Paraperspektiver kaldes sceneriet. Ordet betyder noget lignende 'perspektivbedrag' ligesom 'parachroma' betyder et farvebedrag, altså dét, at man ser andre end de farver, der virkeligt er tilstede i et felt. Denne betydning spilles der på, når der først illuderes perspektiv, for dernæst med meget få og mekaniske midler at opløse det - ikke ved at få det til at forsvinde, men ved at introducere et andet.

En pointe er således, at vort syn hele tiden tvinges til at ændre sin „indstilling“, det er som med fiksérbilleder - næsten fysisk anstrengende kan det være hele tiden at skulle blinke for i næste nu at anlægge en ny synsvinkel på det, vi ser. Dehlholm og Lahoda viser os for eksempel først noget, der ligner et konstruktivistisk billede. Så kommer der en krop, og

billedet afslører sig som en stol. Tilsvarende forvandler de flader til koordinatsystemer ved pludselig at lade en person ændre positur. De bruger skygge og spejlinger med samme hensigt - og det er ikke langt fra, at vi bliver vidne til en hel lille fortælling. Hvis vi vil være spidsfindige, kunne vi sige en fortælling om en fortælling. En god fortælling arter sig jo på den måde, at alt, hvad vi får at vide i løbet af fortællingen, hele tiden virker tilbage på det tidligere fortalte. Vi må altså justere erfaringer, det er læsningens arbejde - og tilsvarende synets hos Dehlholm og Lahoda.

Hvad vi erfarer i dette arbejde er, hvor fundamentalt perspektivet er for os. Arbejdet er nemlig, at vi hele tiden vil bringe orden i det, vi ser, vi kan ikke leve med, at to indbyrdes modstridende perspektiver trives side om side i vort synsfelt. Kun i kunsten dyrker vi, så at sige, dette perspektiv. Var det på færde i dagligstuen, ville vi enten ringe efter en håndværker eller en læge.

Når de agerende personer fra tid til anden sidder og bladrer i kunstbøger, handler det også om perspektiv. De ser, dels på moderne perspektiviske blindgyder, altså bedrageriske geometriske tegninger, der ikke vil gå op, dels på imponerende kunstværker fra barokken. Der er ikke tilfældigt, at det netop er barokken, Dehlholm og Lahoda vælger, for er der noget, der i perspektivisk henseende kendetegner den, er det netop eksperimentet med det almindelige perspektiv. Gennem den såkaldte *sotto in sú*-virkning („sotto in sú“ betyder nedefra og op og angiver synsretningen i visse barokke billeder) opnåede man en umådelig forkortning af perspektivet, en forkortning, der optårner det sete og bringer det pludseligt tæt på beskueren. Altså egentlig næsten det modsatte af, hvad videoen gør.

Vi ser ovenfra og ned (og i forbindelse med opslaget på det barokke billede ser vi altså oppe fra og ned på noget der ses nedefra og op!) - men det er ikke det afgørende i videoen. Det var det i teaterforestillingen „Hvorfor bli'r det nat, mor“, hvor man hele tiden er klar over, at man ser ovenfra og ned, fordi forestillingens rammer hele tiden er nærværende. Det afgørende i videoen er derimod, at hele relationen mellem beskuer og sceneri er ændret. Ved en teaterforestilling tilhører sceneri og beskuer samme kropslige rum, forestillingen kan midlertidigt gøre det ud for

virkelighed. Det er ikke tilfældet med et elektronisk medie som TV. TV'et optager kun vores øjne, måske ikke engang helt, fordi vi også sanser det, der er udenom skærmen. Videoskærmens virkelighed er blevet en åndelig eller æterisk virkelighed, der ikke længere er bundet til substans.

Det er dét, Dehlholm og Lahoda angiver ved at arbejde med et grænseløst rum i deres video. I sig selv er det bare hvidt. Rummet defineres af de agerendes bevægelser, af deres kroppe, men da bevægelserne er bedrageriske henviser definitionen af rummet hele tiden til os. Rummet skabes fra billede til billede i sammenstødet mellem videoens illusion og vore korrektioner. Det giver videoen den umiddelbare kvalitet, den har: at der for beskueren nærmest bliver tale om en slags selvundersøgelse. Og det forklarer videoens indledende „undertekst“: 'Parabel: Lignelse, fortælling fra dagliglivet til illustration af almengyldig sandhed'. Og hvem er det nu lignelser handler om?

Paraperspektiver har lignelsens lag, men ikke dens erkendelse. Der sætter den noget andet i stedet: Oplevelse. Den er en illusion om illusion. Altså en virkelig illusion.

Poul Erik Tøjner
Kritiker, Weekendavisen

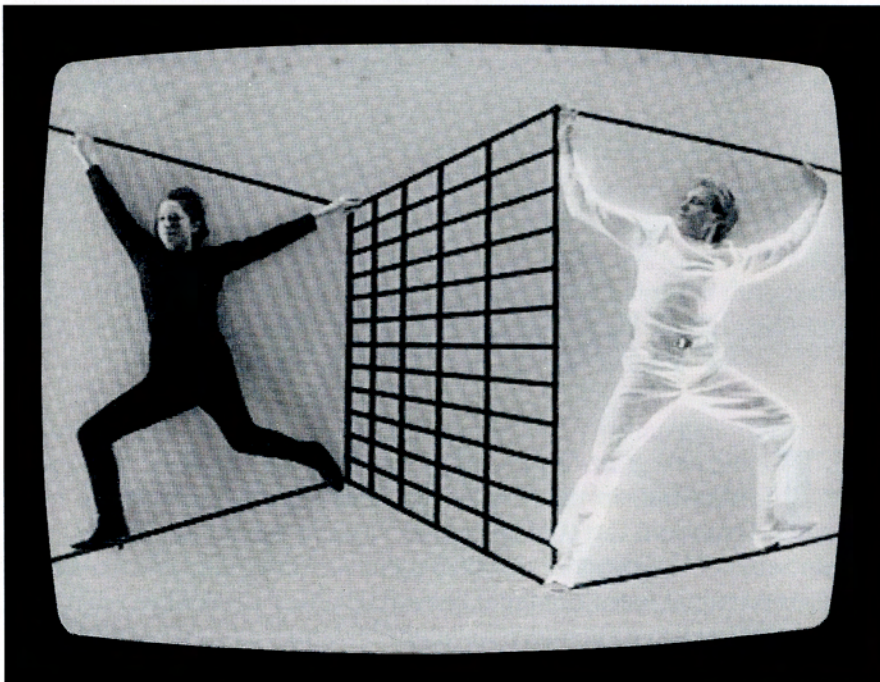
PARAPERSPEKTIVER

Hvor herligt at få øjne og øren provokeret! Hvor skønt at få udfordret sin vanetænkning om at oppe er foroven og nede forneden! Og at få drillet sin visuelle opfattelse: Når du ser på TV-skærmen, tror du at se, eller rettere ledes du til at tro, at du ser på noget, der er optaget horisontalt. Men du ved fra første blik på **Paraperspektiver** at figurerne ligger ned, men alligevel ser du, at de hænger, kravler, løber, springer.

Et gennem-styret æstetisk lækkeri? En række artisterier i smukt design? En strengt udtænkt, stramt udført kunstteoretisk forelæsning, gengivet af tre dansere, der bevæger sig i et rum: Se nu her, hvordan vi kan snyde øjets alt for enkle opfattelse af ret og vrang. Og se på de enkelte billeders arrangement. På farverne og formerne.

Paraperspektiver er altså navnet på den video, som i en lille halv time fastnagler dig ved skærmen. „En fortælling fra dagliglivet til illustration af almengyldig sandhed“, hedder det videre i starten, i en elektronisk lysavis, som videregiver de eneste ord, der optræder i videoen.

Fortællinger fra dagliglivet. Banaliteter. Er *det*, hvad Kirsten Dehlholm og Tomas Lahoda vil have os til at tænke på? Hvorfor ikke - og hvorfor absolut lade sig drive ud i det intellektuelle overdrevs snørklede labyrinter, når **Paraperspektiver** i al sin enkelhed f.eks. lader sig opleve som fortællinger fra dagliglivet.

I al sin enkelhed. For enkel er videoen i sin konstruktion, rensat for alt litterært udenomsværk. Den starter i billedet, som ses på skærmen, som er hvid med nogle figurer, som bevæger sig, som forholder sig til hinanden, som sidder i nogle stole, som blader i nogle kunstbøger. Som danner billeder, figurer og mønstre.

Læg selv din historie i videoen, synes at være én af de spilleregler, som denne er lavet efter, og ha' det for Guds skyld sjovt undervejs!

Der er masser af gøgl i **Paraperspektiver**, om du vil lege med. Det er der ikke alene i det visuelle humbug, som omtales ovenfor, men også i de enkelte scener. Den hvide mand, der balancerer på en stang som en cirkusartist. De to kvinder med den lige og knortede kæp, som skulle de til Bloksbjerg.

Og slutscenen ikke mindst, hvor manden og kvinden taler med hinanden uden at vi hører, hvad de siger, men på fagterne forstår at det forhold ikke er uden gnidninger. Ihvertfald er manden meget lidt nærværende og det ender da også med, at kvinden vender sig bort fra ham. That's Life.

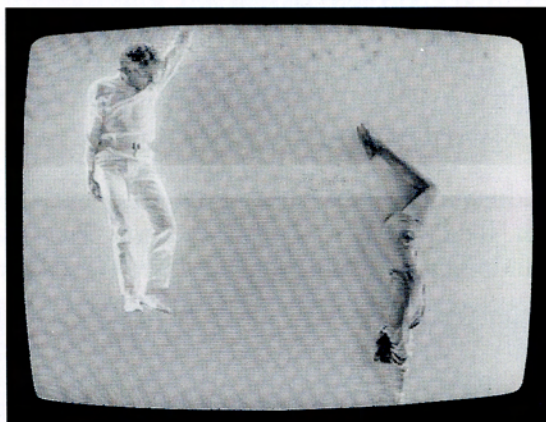
Manden og kvinden. Jo, pokker til video er det, for selvom du betyder, at den ikke „handler“ om noget i gængs forstand, selvom billedkompositionen og forløbet er nydelse nok i sig selv, så kan du ikke bare slå dit associations-apparat fra! Du bliver hele tiden sendt afsted, ud ad en tangent ryger tanken.

Tag nu f.eks. videoens smukkeste scene. Rummet er tomt, bortset fra ham i hvidt og hende i blågråt. Hun hænger deroppe til højre i billedet, han vil op til hende og kravler op til venstre og får fat i kanten med den ene hånd. Han bevæger sig over mod hende og hopper ned i bunden og svært og langsomt når han at røre ved hendes fod. Og så går det brutalt videre til næste scene, stærkt hjulpet af den stærke musik, der virker som en motor på videoens rytmiske forløb.

Det farlige... Hvem kender ikke til at stå ved vandet og kigge ud på horisonten, som vi fornemmer som uendelig - som den blågrå kvinde gør det i en scene. Og hvem kender ikke til, billedligt talt, at trække tæerne til sig, når vandet stiger? Når det hele bliver for farligt.

Eller hvad med en anden scene, der billedliggør den evige trummerum, den almengyldige sandhed: Du må holde dig til det vante og kun træde på stregerne, som manden og kvinden (der var de igen) gør det i scenen med de geometriske figurer, der fortøner sig i det uendelige. Rundt på felterne bevæger de sig i samme rytme. Frem og tilbage. Frem og tilbage.

Den evige trummerum, banaliteterne, der rytmisk gentages og giver det monotone poesi. Og så den frække sekundkorte brug af en figur i et svirpende sjippetov midt i det hele.

Jo, der er masser af muligheder for „at gå på komedie“ i denne video, der intet har overladt til tilfældigheden og netop derfor - scene på scene - fascinerer med sin generøsitet af muligheder for at stå af eller på med netop *dit* temperament, i netop den scene, der fanger dig.

Dagliglivets fortællinger ruller frem, rensat for budskab i traditionel forstand, uden litterær bagage, det er billeder det her.

Og så er det tid til at kippe med flaget for et utraditionelt, præcist valg af billedkunstnerne Kirsten Dehlholm og Tomas Lahoda som video-producenter af et værk, der med sin enkle form, alitterære indhold og fantastiske stilsikkerhed bør inspirere danske kortfilm- og videokunstnere til at træde nye veje. Intet mindre.

*Tue Steen Müller
Statens Filmcentral*

HOTEL PRO FORMA

Grundlagt i 1985, er et teater tæt knyttet til den visuelle kunst og arkitekturen. Teatret er som en videreudvikling af Billedstofteater baseret på et mangeårigt arbejde med billed- og scenekunst. Forestillinger skabes til rum med særpræget arkitektur og til huse, der refererer til kunst og historie, som museer. I samarbejde med arkitekter, musikere, digtere, billedkunstnere og forskere udarbejdes forestillinger, der iscenesættes ud fra fundamentale ideer om fravær, modsætninger, nærvær, sammenstød og skønhed.

HOTEL PRO FORMA har udarbejdet og opført forestillinger og performances i Europa, Japan og Mexico.

HOTEL PRO FORMA ledes af Kirsten Tomas Dehlholm.

PARAPERSPEKTIVER

En video, der udforsker den visuelle perception og sansning i et stramt og enkelt billedsprog. En elementær og humoristisk video uden diverse elektroniske manipulationer.

Skærmen, fladen er brugt som et udtrykslaboratorium, hvor perspektivet og tyngdekraftens fysiske love udforskes som et sæt spilleregler, der ombrydes og studeres på ny. En række iagttagelser af personer og genstande i gående/stående/siddende/liggende stilling, set i fugleperspektiv, fastholdes som klare billedkompositioner i rytmiske skift, understreget af musikken komponeret dertil.